

Juraj Lokmer

**SUDBINA INVENTARA BOGOSLOVNOG
SJEMENIŠTA U SENJU**

Juraj Lokmer, dipl. ing., Rijeka
UDK: 069.02 : 82(497.5 Senj)
Izvorni znanstveni rad

Bogoslovno sjemenište i visoko teološko učilište osniva 1804. godine senjsko-modruški biskup Ivan Krstitelj Ježić. Ta visokoškolska ustanova, stoljeće i pol jedina na području sjevernog Jadrana, uz manji prekid (1919.- 1933.) djeluje sve do 1940. godine. Zavod je bio smješten u zgradi staroga franjevačkoga samostana, koja je nakon požara 1810. godine obnovljena 1816. i opremljena novim namještajem. Zavodovu zgradu temeljito obnavlja biskup dr. Antun Maurović krajem XIX. stoljeća. Uoči II. svjetskoga rata, 1940. godine, biskup dr. Viktor Burić zatvara ovaj zavod. Zgrada je u II. svjetskom ratu stradala u bombardiranju grada, namještaj je najvećim dijelom raznesen. Nakon 1945. godine zgrada sjemeništa nacionalizirana je i koristi se sve do danas za smještaj tijela gradske uprave i ugostiteljske namjene. Inventar sjemeništa sačuvan je samo u tragovima. Nešto je umjetnički vrijednoga inventara sačuvano i taj se inventar opisuje u ovome radu.

Ključne riječi: bogoslovno sjemenište, Senj, inventar: slike, kipovi, klupe, kameni spomenici, lipa.

* * *

Povijesni pregled

Sjemenište i visokoškolski zavod osniva 1804. godine¹ senjsko-modruški biskup Ivan Krstitelj Ježić (1789.-1833.)² ostvarivši time nastojanja niza svojih prethodnika³ i smješta ga u prostore sta-

1 M. BOGOVIĆ, *Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj do 1940. godine*, Sakralna baština Senj, Senj, 1999., str. 23.

2 M. BOGOVIĆ, JEŽIĆ, Ivan, Krstitelj, *Hrvatski biografski leksikon 6* (I-Kal), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2005., str. 487-488.

3 Još je biskup Martin Brajković (1698.-1703.) nastojao u krajevima oslobođenim od Turaka vratiti biskupijske posjede da bi time osnovao sjemenište u Senju, a i drugi su biskupi (Pohmajević, Benzoni, Čolić), svaki na svoj način, pokušavali nešto učiniti u tom pravcu (M. BOGOVIĆ, *Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj do 1940. godine*, Sakralna baština Senj, Senj, 1999., str. 10-12, 22).

roga franjevačkoga samostana. Taj je zavod počeo radom školske godine 1806./1807.⁴ Uz samostan stajala je i starodrevna samostanska crkva svetoga Franje koja je tada služila kao sjemenišna crkva i koja je do temelja srušena u bombardiranju grada 1943. godine. Njezin je inventar zauvijek izgubljen, ali to je bio inventar crkve, a ne sjemeništa, pa o tome neće biti govora u ovome radu. Što je u trenutku osnivanja sjemeništa u tom prostoru ostalo od franjevačkoga inventara, teško je znati, jer su franjevci već 1785. godine morali napustiti samostan, dopustiti da se u njega smjesti vojska.⁵ Poznato je da su samostanski arhiv, knjižnicu i vrjednije umjetnine senjski franjevci prenijeli u najbliži samostan svoje provincije, u samostan Majke Božje na Trsatu, gdje se to i danas čuva. Franjevci su definitivno napustili Senj 1802. godine, ne mogavši ponovno koristiti svoj stari samostan, tj. napustili su Senj prije osnivanja sjemeništa.⁶

Već 1810. godine na staru godinu sjemenište je stradalo u požaru. Tada je izgorjelo 2/3 zgrade sjemeništa, zajedno s pokućstvom i knjižnicom, kao i arhivom. Obnovljeno je tek 1816. godine kada je i nabavljen novi inventar. Sjemenište i visoko bogoslovno učilište radilo je bez prekida sve do 1919. godine. Biskup dr. Antun Maurović 1898. godine preuredio je i obnovio sjemenišnu zgradu, nakon što je prije toga, 1896. godine preuredio senjski kaštel za potrebe odgojnoga zavoda Ožegovićianum.⁷ Godine 1919. biskup Josip Marušić zatvorio je sjemenište. Sjemenišni je inventar nakon zatvaranja korišten na razne načine, a i iznajmljivan je. Dosta je pokućstva dano na uporabu izbjeglim Rusima koji su dosta vremena boravili u Senju. Neko je vrijeme na II. katu sjemenišne zgrade bilo smješteno dječje zabavište. Na prvome su katu bile prostorije raznih katoličkih društava i Hrvatskog katoličkog narodnog saveza. Tu su stanovali i katedralni orguljaš i kapelan. Zgradom je upravljao kanonik Josip Frančičković.⁸ Godine 1933. biskup Ivan Starčević obnavlja sjemenište i visoku bogoslovnu školu.⁹ Te ustanove dje-

4 M. BOGOVIĆ, *Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili kravaskoj do 1940. godine*, Sakralna baština Senj, Senj, 1999., str. 23.

5 *Ibidem*, str. 23-24.

6 *Ibidem*, str. 10.

7 *Ibidem*, str. 24-25.

8 *Ibidem*, str. 100.

9 *Ibidem*, str. 104-106.

luju sve do 1940. godine kada biskup dr. Viktor Burić zatvara sjemenište i visoku bogoslovnu školu.¹⁰ Stvaranjem Nezavisne Države Hrvatske zgrada sjemeništa i dio njegova inventara iznajmljeni su, uz naknadu, Velikoj župi Vinodol - Primorje koja je imala sjedište u Senju. U sjemenišnoj zgradi ostale su kapelica i velika spavaonica kao skladišni prostori, a sve drugo koristila je Velika župa.¹¹ Dio inventara tada je pozajmljen i drugim crkvenim zavodima (Ožegovićanum, Dom Svete Terezije), društveno-političkim pravnim osobama (Ustaški stan, Žandarmerija), kao i privatnim osobama (podžupanu dr. Topali, kotarskome predstojniku B. Jambrečaku), a dosta je toga odneseno i u sjemenišnu kuću (u vrt na Travici).¹² Nakon kratkotrajne partizanske uprave, u rujnu i listopadu 1943. godine u Senj ulazi njemačka vojska. Razornim bombardiranjem grada u listopadu 1943. godine zgrada i inventar sjemeništa doživljavaju daljnju devastaciju. Dio inventara i prostora sjemeništa koristila je i Komanda Wehrmachta.¹³ Sredinom travnja 1945. u Senj ulaze partizani. Uskoro završava rat. I partizanska vojska također preuzima dio inventara. Zapravo, za potrebe jugoslavenske vojske to uzima Gradski Narodno-oslobodilački odbor i revers za te krevete i madrace potpisuje njegov predsjednik prof. Čanić.¹⁴ Ubrzo se nakon vojske u zgradu sjemeništa useljavaju institucije nove gradske vlasti, koje tamo ostaju sve do današnjih dana. Zgrada je u međuvremenu popravljena, ali oduzeta vlasniku, Senjsko-modruškoj biskupiji, nacionalizirana te djelomično u prizemlju korištena za ugostiteljsku djelatnost. U prizemlju zgrade u nekadašnjem samostanskom reflektoriju, odnosno sjemenišnoj blagovaonici i kuhinji organizirana je gostionica, krčma prema najgorem boljševičkome, staljinističkome scenariju, koja je tu pod imenom «Gostionica Lipa» djelovala kao dio ugostiteljskoga poduzeća Velebit skoro do današnjih dana. Ime Lipa dobila je po ve-

10 *Ibidem*, str. 106-108.

11 *Ibidem*, str. 109.

Inventar bogoslovske škole u Senju 1941., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189 (Stanje sjemeništa).

12 Inventar bogoslovske škole u Senju 1941., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189 (Sjemenišne stvari).

13 Potvrda od 6. svibnja 1944. godine, Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189.

14 Potvrda Gradskog N.O.O., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189.

likome stablu lipe u dvorištu. I ovo je stablo zaista velikih dimenzija spomenik ne samo prirode već i povijesti, političkih pogleda – to je hrvatska, slavenska lipa, pa ju je potrebno i zaštititi, obilježiti jer je to stablo staro sigurno više od stoljeća i pol. Žalosno je bilo vidjeti da na vratima te krčme, gdje se pod utjecajem alkohola i izgubljenoga novca na kartanju - a kartalo se blagdanom i svagdanom do duboko u noć - svakodnevno žestoko psovao Bog, Isus, Marija, stoji uklesano «O.A.M.D.G.» – «Sve na veću slavu Božju». Možda nisu znali što to znači ili su se htjeli još više narugati?

U klastru samostana, odnosno unutarjem dvorištu sjemeništa na kamenom je postolju stajao kip Bezgrješne o čijoj se sudbini ništa ne zna. Možda je stradao u bombardiranju 1943. godine, a možda su ga uništili novi korisnici ovoga prostora. Ostalo je kameno postolje koje podsjeća na taj kip i koje je preživjelo mnoga vremena, sve do naših dana. Zašto i to postolje nisu makli? To zna sam Bog koji uvijek ostavlja znakove i daje svojim vjernima nade da će se sve promijeniti na bolje.¹⁵ Sav preostali inventar iz ove zgrade tada je prenesen u skućeni prizemni prostor Doma Svete Terezije, gdje se smjestio i biskup s upravom biskupije. Tamo su te stvari, naslagane u prizemlju, čekale neka nova vremena. Ako i nije bio prije toga uništen, dobar je dio inventara tada dalje stradao i dočekaao naše vrijeme kao nijemi svjedok teških vremena koja su jačala nadu i vjeru, koja su obećavala da će nakon Kalvarije doći i naš Uskrs. Nakon izgradnje kuće za svećenički dom sredinom šezdesetih godina XX. stoljeća najveći je dio toga inventara, zajedno s arhivskim gradivom i knjižničnom građom, našao smještaj u toj kući. Stvaranjem Riječko-senjske nadbiskupije i odlaskom biskupa u Rijeku tu ostaje mons. Vladimir Kraljić kao arhivar i kustos. Krajem sedamdesetih godina skupina Senjana, entuzijasta i zaljubljenika u senjsku baštinu, organizirano djeluje najprije u suradnji s mons. Kraljićem, a potom s dr. Milom Bogovićem. Tako je osamdesetih godina nastala muzejska

15 Sjećam se svoje pok. majke i njezinih brojnih prijateljica: bile su to Gregovičke, Gržaničke, Biljanke i mnoge druge koje nikada nisu nogom stupile u ovu krčmu, a kada su prolazile uz prostor crkve svetoga Franje stavljale su na se znak križa – to su učile i nas djecu - kao da su u crkvi, koje su molile i znale ispustiti i suzu kada bi govorile o ovome, za njih i sve Senjane katolike, dragome i svetome prostoru.

cjelina koja danas djeluje pod imenom Sakralna baština.¹⁶ Tu se čuvaju zadnji materijalni ostaci inventara senjskoga sjemeništa. Dio inventara – klupe iz sjemenišne kapele, danas se nalazi u katedrali u Senju.

Inventar senjskog sjemeništa

Jedini pisani dokumenti koji izravno nešto govore o inventaru senjskoga sjemeništa i visokoga teološkoga učilišta jesu Spomenknjiga biskupskog bogoslovnog sjemeništa u Senju i Inventar bogoslovnog sjemeništa u Senju iz 1941. godine s nadnevkom 31. srpnja 1941. godine. Dio podataka dobiven je kao zabilježena i zapamćena sjećanja mnogih Senjana i ukupne tradicije u Senju, a što su prenijeli do današnjih dana brojni, sada već pokojni Senjani,¹⁷ među njima i svećenici koji su bili pitomci toga sjemeništa.¹⁸ Još uvijek je dosta toga nepoznato, pa je ovo prigoda da se svaka informacija o sjemeništu i crkvi svetoga Franje u pismenom obliku sačuva i pohrani u Sakralnoj baštini u Senju.

Najstariji predmet koji je pripadao senjskome sjemeništu, a sačuvan je do danas, jest **slika Bezgrješne Djevice Marije**, ulje na platnu, veličine 75 x 110 cm (Slika br. 1). Na slici je prikazana Djevica Marija osjenjena Duhom Svetim, stoji na kugli zemaljskoj koja lebdi među oblacima. Jednom nogom zgazila je glavu sotoni – staroj zmiji koja u ustima drži jabuku - simbol čovjekova istočnoga grijeha, a drugom je nogom stala na prema dolje okrenuti polumjesec, kao što to piše u Otkrivenju, ali to je i simbol najvećega neprijatelja kršćanstva tijekom nekoliko stoljeća. Lice Djevice karakterističnoga je izgleda za austrijski kulturni krug, štoviše odaje svojevrstan standard modnoga obilježja toga vremena. Izgled Djevice mogao bi se prije pripisati biblijskoj Juditi obučenju u raskošne barokne haljine živih i kontrastnih boja, duge kovrčave kose koja joj se spušta niz ramena,

16 J. LOKMER, F. BEKAVAC - LOKMER, «Sakralna baština Senj», Sakralna baština biskupija senjske i modruške u Senju, *Riječki teološki časopis*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Teologija u Rijeci, Rijeka 13 (2005), 1(25), str. 211-244.

17 Autorovi roditelji Erna i Vilko Lokmer, Andrija Gržanić, prof. Šimatić, Vinko Švob, Joso Nagoda i brojni drugi stariji Senjani.

18 Mons. Vladimir Kraljić, mons Vlado Sušić, mons. Josip Frković, mons. Josip Šojat, mons. Ante Sironić.

dajući joj izgled djevojačke nevinosti. Izraz lica je smjeran, ponizna pogleda. Jednu je ruku stavila na prsa, a u drugoj drži veliki ljiljan – simbol čistoće. Na glavi joj je jednostavan dijamant s ukrasom na sredini, a na rukama i na izduženu otmjenome vratu nalaze se niske bisera. Oko glave je velika svjetlost i krug od dvanaest zvjezdica. Na slici se vidi trag krune plošnoga karaktera koja se danas čuva u riznici Sakralne baštine, a koja je najvjerojatnije krasila lik Bezgrješne. Lik Djevice okružen je anđeoskim likovima reduciranim na glavu i krila pomalo staračkoga, ali plemenitaškoga izgleda lica, te je smješten u okruženje oblaka koji od neba prema zemlji poprimaju sve dramatičniji izgled i tamniji kolorit. Autor slike nije potpisan niti ga se iz arhivskoga gradiva zna. Sveukupni dojam odaje maniru slikanja i ikonografiju austrijskoga alpskoga kruga, odnosno kontinentalnoga slikarstva kasnoga XVIII., odnosno ranoga XIX. stoljeća. Ova je slika najvjerojatnije u sjemenište došla iz franjevačke ostavštine, odnosno vjerojatno posredstvom karlovačkih franjevac, koji su dijelom baštinili franjevačku imovinu u Senju,¹⁹ jer je ikonografijom, ali i stilskim karakteristikama sasvim u duhu ostalih umjetničkih ostvarenja posebno franjevačke slikarske baštine kontinentalne Hrvatske. To se lijepo može uočiti ako se ova slika usporedi s ostvarenjima kontinentalnih majstora čija su djela sačuvana u samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. U kompoziciji i impostaciji lika senjske Bezgrješne uočava se jak utjecaj Valentina Metzinger, ²⁰ autora oltarne pale Immaculata, oko 1740. godine, koja se nalazi na Trsatu.²¹ U nekim detaljima (zmija, okrenuti polumjesec) posebno iskazuje veliku sličnost sa slikom Bezgrješne Bogorodice koja se nalazi u franjevačkom samostanu svetoga Nikole u Čakovcu,²² a rad je varaždinskoga slikara austrijskoga podrijetla Blasiusa Gruebera iz 1748. godine.²³ Najveća sličnost, posebno u

19 Zemljišni je posjed u zaseoku Francikovac nedaleko Vratnika karlovački franjevački samostan prodao naseljenim Bunjevcima početkom XIX. stoljeća.

20 A. CEVC, METZINGER, Valentin Janez, *Likovna enciklopedija Jugoslavije*, 2 (K-Ren), Jugoslavenski leksikografski zavod «Miroslav Krleža», Zagreb, 1987., str. 318-320.

21 M. REPANIĆ - BRAUN, *Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji Sv. Ćirila i Metoda*, Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 2004., str. 100.

22 *Ibidem*, str. 100.

23 *Ibidem*, str. 94-95.

oblikovanju lika Bezgrješne, njezina izgleda, posebno lica i drugih detalja (pozadina, anđelići) kao i gama boja, intenzitet kolorita ukazuje da je to najvjerojatnije rad kranjskoga slikara Leopolda Layera (Kranj, 1752.-1828.), koji je za karlovački franjevački samostan 1817. godine naslikao također sliku Bezgrješne Bogorodice.²⁴ Zasiurno bi daljnja i detaljnija analiza ove senjske slike i opusa slikara Leopolda Laya pokazala da je ovaj slikar kasnobaroknoga klasicizma i razigrane patetike rokokoja, koji koristi Metzingerov stil, ali i rješenja drugih njemu dostupnih i poznatih majstora, u ovom slučaju Blasiusa Gruebera, autor ove senjske Bezgrješne. Slika je u lošem stanju, platno je izvješeno i mjestimično probušeno, o čemu svjedoče restauratorske zakrpe, a uljna je boja isušena i djelomično ispucala. Očito je slici potreban hitan restauratorski zahvat. Jednostavno profiliran i pozlaćen okvir slike najvjerojatnije je originalan okvir iz vremena nastanka slike.

Iz sredine je XIX. stoljeća **kameno postolje za kip Bezgrješne**, izrađeno od sivoga, najvjerojatnije istarskoga kamena, prizmatična oblika (60 x 60 cm), s proširenjem na vrhu (90 x 90 cm) i visine 120 cm, neoklasicističko-historicističke obrade (Slika br. 2). Na dvije suprotne plohe lijepom kapitalom u kamen je urezan latinski tekst. Na jednoj strani napisano je:

PRECLARA CUSTOS VIRGINUM
SPES NOSTRA COELI GAUDIUM
SYRTES DOLOSAS AMOVE
FLUCTUS TOT INTER DEVIIS
TUTAM RECLUDE SEMITAM²⁵

Na drugoj je strani tekst iz kojega doznajemo godinu kada je kip postavljen:

VIRGINI
SINE LABE CONCEPTA

²⁴ *Ibidem*, str. 234-235.

²⁵ U slobodnom prepjevu (J. L.) glasi: "Djevičanstva prejasna čuvarice/Nado naša nebeske radosti/Ukloni sprudi himbene/putem sigurnim nas vodi."

TUTO IN ADVERSI PRAESIDIO
ELECTAE MATRI
IUNIOR CLERUS
ANNO REPARATAE SALUTIS
MDCCCLXXV
POSUIT²⁶

Ovaj profilirani postament sličan je, skoro identičan svojim izgledom i obradom nekim nadgrobnim spomenicima u senjskom groblju svetoga Vida.²⁷ Sličnost je (vrsta kamena: istarski sivac - Repen, način obrade, ukrasni detalji) s nadgrobnim spomenikom senjskoga veletrgovca i brodovlasnika Barca, kao i nekim drugim spomenicima očita. Slova su najvjerojatnije bila pozlaćena. Ovaj spomenik svakako treba sačuvati, obnoviti, tj. dati mu njegovu prvotnu funkciju i značenje, naravno ako u tome prostoru neće nastaviti i dalje živjeti gostionica ili bilo kakav ugostiteljski objekt. Najprimjerenije bi bilo da se na to postolje postavi kip Bezgrješne, zaštitnice sjemeništa, majke toliko Crkvi potrebnih svećenika.

S kraja XIX. stoljeća, najvjerojatnije iz vremena Maurovićeve obnove sjemeništa 1898. godine, potječu i **klupe neoklasicističke profilacije u duhu historicizma**, u stilu koji podsjeća na namještaj s kraja XIX. stoljeća koji je kod nas poznat pod imenom «**Alt Deutsch**», a koje su bile dio inventara sjemenišne kapele (Slika br. 3). Moguće je da su i nešto starije (sredina XIX. stoljeća) te da stilski prate opremu klasicističke kapele svetoga Mihovila u Senjskoj dragi – Majoriji, koju je izgradio major Kajetan Knežić 1838. godine.²⁸ Klupe su solidan zanatski rad visoke umjetničke vrijednosti izrađene iz hrastova puna drveta, duljine oko 2 m i visine oko 1,20 m. Bočni su dijelovi izrezbareni, isprofilirani i čine jedan poseban sklop. Je li lokalni senjski proizvod ili je to import iz sjevernohrvatskih, slovenskih ili pak austrijskih (tirolskih) krajeva, teško je reći. Upo-

26 U slobodnom prepjevu (J. L.) glasi: „Djevici/bez ljage začetoj/svih protivština zaštititi/odabranoj majci/svećenički podmladak/godine spasonosnoga otkupljenja/1875./podize.“

27 P. TIJAN, Senjsko groblje Sv. Vida, *Senjski zbornik* XIX, Senjsko muzejsko društvo – Gradski muzej Senj, Senj, 1992., str. 135-165.

28 S. SZAVITZ NOSSAN, Josip Kajetan Knežić 1786-1848, *Senjski zbornik* IV, Gradski muzej Senj, Senjsko muzejsko društvo, Senj, 1969.-1970., str. 192-203.

rabom u katedrali klupe su izgrebene, izrezane i intervencijama za dobivanje funkcionalnosti u prostoru katedrale djelomično oštećene. Preporuča se da ih se stručno obnovi, uklone recentne «rezbarije», te na njih stavi pločica s tekstom čime bi se naglasila njihova umjetnička, spomenička vrijednost. Time bi se možda sačuvale od ubrzanoga daljnega uništavanja.

Prema sačuvanim fotografijama, **oltar** u sjemenišnoj kapeli bio je drven neorenesansne konfiguracije i stila, bojeno drvo bez neke umjetničke vrijednosti. To je bio oltar poput brojnih oltara kojih su pune naše crkve preuređivane krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, predstavlja jeftin i na zanatsku razinu sveden proizvod koji je od sredine XIX. stoljeća preplavio crkve u Hrvatskoj. Takvi i slični oltari poznati su pod imenom «tirolci», jer je u Tirolu bila razvijena manufakturna proizvodnja crkvenoga inventara, uključujući i skulpture, koja je dominirala tržištem. I skulpture koje su bile na oltaru ili su sačuvane a pripadale su sjemeništu – prema Inventaru iz 1941. godine bilo ih je 12 - uglavnom su istoga podrijetla. Istini za volju, treba reći i to da ni svi «tirolci» nisu bili iste vrijednosti, što se može vidjeti i na 10 skulptura koje su sačuvane i nalaze se u Sakralnoj baštini.

Najstarija je skulptura, koja ne pripada «tirolcima», **skulptura svete Katarine Sienske**, dominikanke, mističarke i crkvene naučiteljice (Slika br. 4). Sveta Katarina, redovnica dominikanka, stoji raširenih ruku pokazujući svoje stigme i izgleda poput križa. To je dimenzijama mali rad, bojeno drvo (visine 50 cm),²⁹ ali izrazito impresivna izraza, koji bi se mogao smjestiti na sam početak XIX. stoljeća ili možda čak ranije.³⁰

Starijoj skupini skulptura «tirolaca» pripadaju skulpture **dvaju anđela klanjatelja**, bojeno drvo visine 70 cm (Slika br. 5). Proporcije likova nisu idealno pogođene. Polikromija je svedena na minimum: boja puti, bijelo-sive haljine i zlatne trake. To je zanatski dobar rad, reklo bi se s dosta umjetničke izražajnosti, posebno u izrazu lica.

29 Skulptura najvjerojatnije prikazuje svete Katarinu Siensku, čije raširene ruke pokazuju stigme (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 325-326).

30 Skulptura je recentno premazana debelim slojem bijele uljane boje koja najvjerojatnije prekriva originalnu polikromiju. Mogla bi se pripisati i radionici koja je djelovala tijekom XVIII. stoljeća kod pavlina u Senju.

Niz **kipova svetaca**: Krist veliki svećenik, crkveni učitelj koji se može atribuirati kao: sveti Toma Akvinski³¹, sveti Albert Veliki³², sveti Augustin³³, sveti Jeronim.³⁴ Potom sveti crkveni učitelj, istočni crkveni otac, koji bi mogao predstavljati Grgura Nazijanskoga, svetoga Atanazija, svetoga Ivana Zlatoustoga, Bazilija Velikoga, Ćirila Jeruzalemskoga ili pak Ćirila Aleksandrijskoga³⁵. Tu su i kipovi svetoga Vinka Paulskoga, apostola siromaha i misionara,³⁶ ali bi to mogao biti i sveti Franjo Saleški³⁷, kao i sveti Ivan Don Bosco (XIX. stoljeće), utemeljitelj redovničke zajednice svećenika salezijanaca. Sve su ove skulpture visine između 80 i 85 cm, bojeno drvo, koje spadaju u skupinu najmlađih skulptura «tirolaca» s kraja XIX. i/ili početka XX. stoljeća. Te su skulpture solidan zanatski rad, jednostavna izraza, sve je svedeno na ikonografsku funkciju prikaza i lišeno svih osjećaja i umjetničke izražajnosti, slobodne interpretacije, posebno unutarnjih stanja svakoga lika ponaosob. Likovi su ukocheni, pravi «drveni sveci», hladni i, reklo bi se s likovnoga aspekta, «bez duše». Njihova je vrijednost u tome što su to originalni zanatski

31 Izgledom je to redovnik u dominikanskome habitu sa suncem na prsima i knjigom ili knjigama u ruci, što su atributi svetoga Tome Akvinskoga, crkvenoga naučitelja iz XIII. stoljeća (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 567).

32 Dominikanski redovnik s knjigom i perom u ruci čest je prikaz svetoga Alberta Velikoga, dominikanca, biskupa, crkvenoga naučitelja iz XII./XIII. stoljeća, učitelja svetoga Tome Akvinskoga (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 107-108).

33 Sveti Augustin, biskup Hipona u sj. Africi, jedan od četiriju latinskih crkvenih otaca (V. stoljeće) prikazuje se kao istočni biskup s knjigom i perom (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 134-135).

34 Sveti Jeronim, podrijetlom iz Dalmacije (Stridon), jedan od četvorice latinskih crkvenih otaca (V. stoljeće), koji je preveo Bibliju na latinski jezik (Vulgata) obično je prikazan u pratnji s lavom, a katkada (kao što je ovdje slučaj) i s crvenim kardinalskim šeširom i grimizom, oznakama časti svećenika (kardinala) koji su bili u papinoj službi u Rimu (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 297-298).

35 Ovdje je prikaz svetačkoga lika toliko općenit i ta skulptura može predstavljati jednoga od niza crkvenih otaca prvih stoljeća kojima je zajednički atribut odijelo istočnoga biskupa, bez mitre na glavi, knjiga u rukama (*Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 134, 140, 247, 281).

36 *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 584-585.

37 *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979., str. 235-236.

radovi, dokumenti jednoga vremena u kojemu je sakralni kič počeo svoj život, što su svjedoci vremena koje je prethodilo ovome našem u kojemu je potpuno zavladao «sakralni kič» ili umjetnički slabo doživljeni izraz sakralnoga. Senju i njegovoj mjesnoj Crkvi te su skulpture spomenik duha vremena o kojem danas govorimo. Njihova uporabna vrijednost nije ničim umanjena osim fizičkim oštećenjima koje se može lako popraviti, barem kod većine skulptura.

Umjesto zaključka

Na kraju čitajući Spomenicu, pregledavajući Inventar sjemeništa iz srpnja 1941. godine čovjek ne može ne osjetiti sjetu, pa i tugu, ali i svojevrstan ponos. Tugu i sjetu vremena pred veliku oluju II. svjetskog rata i nadiruću sekularizaciju, pred oluju koja je promijenila lice svijeta, a stravično unakazila lice i tijelo ovoga grada i mjesne senjsko-modruške Crkve ne samo u materijalnome nego i u ljudskome i duhovnome pogledu. Ponos izaziva velika skromnost, jednostavnost života svih onih koji su sudjelovali u radu sjemeništa i visokoga teološkoga učilišta, koji su tu odgajani i školovani, prava skromnost svojstvena samo glagoljašima. Ali nadasve, tu se osjeti sva krhkost ljudskoga elementa, posebno strah biskupa Burića da se ne ponovi situacija u sjemeništu koja je bila za vrijeme I. svjetskog rata, iako su se mnogi mladići iz Senja³⁸ i biskupije prijavili u sjemenište s istinskom željom da postanu svećenici. Da, vidljiva je ta krhkost, ali još jače uočljiva je veličina Duha Božjega koji je to sjemenište i teološko učilište vodio skoro stoljeće i pol.

I stoga budimo ponosni i zahvalimo Bogu za tu milost i za sve one koji su tu djelovali, jer su svojim radom i odgojem stvorili niz generacija vrijednih, svetih i uzornih svećenika, izvrsnih političara, učenih muževa koji su se istaknuli u mnogim za hrvatski narod odlučnim trenucima.

Zahvalimo Bogu što je senjsko sjemenište i visoko učilište bilo rasadnikom nacionalne intelektualne i duhovne elite. Ali, vrativši se malobrojnome inventaru skromnih razmjera to je ujedno i primjer

38 Dokumentacija obitelji Turina/Lokmer, Senj 1940. godine

kako se malim sredstvima i s puno molitve, pouzdanja u Boga i radom duhovno jakih i intelektualno bogatih ličnosti mogu činiti velika djela, narodu hrvatskome i narodu Božjemu nadasve potrebna.

Nije li to poruka i nama danas?

Da, to je poruka nama i našem vremenu.

LITERATURA

Andelko BADURINA, Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1979.

Mile BOGOVIĆ, Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj do 1940. godine, Sakralna baština Senj, Senj, 1999.

Mile BOGOVIĆ, JEŽIĆ, Ivan, Krstitelj, Hrvatski biografski leksikon 6 (I-Kal), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2005., str. 487-488.

Anica CEVC, METZINGER, Valentin Janez, Likovna enciklopedija Jugoslavije, 2 (K-Ren), Jugoslavenski leksikografski zavod «Miroslav Krleža», Zagreb, 1987., str. 318-320.

****Inventar bogoslovskog sjemeništa u Senju 1941., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189 (Stanje sjemeništa).

****Inventar bogoslovskog sjemeništa u Senju 1941., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189 (Sjemenišne stvari).

Juraj LOKMER, Fila BEKAVAC-LOKMER, «Sakralna baština Senj», Sakralna baština biskupija senjske i modruške u Senju, Riječki teološki časopis, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Teologija u Rijeci, Rijeka 13 (2005), 1(25); str. 211-244.

****Potvrda Gradskog N.O.O., Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189.

****Potvrda od 6. svibnja 1944. godine, Biskupijski arhiv (Sakralna baština Senj), Posebni spisi, fasc. IX, br. 189.

Mirjana REPANIĆ-BRAUN, Barokno slikarstvo u Hrvatskoj franjevačkoj provinciji Sv. Ćirila i Metoda, Institut za povijest umjetnosti, Hrvatska franjevačka provincija Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 2004.

****Spomen-knjiga biskupskog bogoslovnog sjemeništa u Senju, Biskupski arhiv (Sakralna baština) Senj, Senj, 1941.

Stjepan SZAVITZ NOSSAN, Josip Kajetan Knežić 1786-1848, Senjski zbornik IV, Gradski muzej Senj i Senjsko muzejsko društvo u Senju, Senj, 1969.-1970., str. 192-203.

Pavao TIJAN, Senjsko groblje Sv.Vida, Senjski zbornik XIX., Senjsko muzejsko društvo – Gradski muzej Senj, Senj, 1992., str. 135-165.

INVENTORY FATE OF THEOLOGICAL SEMINARY IN SENJ

Summary:

In 1804, Ivan Krstitelj Ježić the bishop of Senj-Modruša founded Theological seminary and High school of theology. This High school was operating, with short breaks (1919-1933), for a century and a half as the only one in the North Adriatic till 1940. The institution was located in the building of the old Franciscan monastery. In 1816, after the fire in 1810, the building was renewed and furnished. The bishop Dr. Antun Maurović had the building thoroughly renewed by the end of XIX century. On the eve of the second World War, the bishop Dr. Viktor Burić closed the institution in 1940. In the II World War, during the bombing of the town, the building, furniture and the library were ruined. After 1945 the building of the Seminary was nationalized and since then has been used to locate municipal authorities and catering necessities. The inventory has partly been saved. The most valuable part of the inventory is the picture of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin, painted in oil, in the late baroque style by an unknown artist from the north-west continental part of Croatia or Slovenia. The benches in the cathedral in the classicistic profile are part of the seminary inventory. The sculptures, so called "tirolci" are documents of the time when the seminary was operating. The sculpture of Saint Catherine of Siena belonged most probably to the seminary too; it can be attributed to the older period, when Paulist carpenter-carving workshop was operating in Senj. In the cloister – seminary yard, there is a stone pedestal with the Latin text from 1875, where stood the statue of the Immaculate Conception of Mary. There is also a lime-tree with a huge trunk and crown, over 150 years old that can be considered the monument of the natural and cultural-historical heritage.

Key words: Theological seminary, Senj, Inventory: pictures, sculptures, benches, stone monuments, lime-tree

Slike:

Slika 1. Bezgrješna Djevica Marija, ulje na platnu (75 x 110 cm), rad nepoznatog autora iz početka XIX. stoljeća.

Slika 2. Klaustar - dvorište bogoslovnog sjemeništa u Senju (danas), s postoljem kipa Bezgrješne (kraj XIX. stoljeća) i starom lipom (početak sredina XIX. stoljeća).

Slika 3. Klupe iz kapele bogoslovnog sjemeništa u Senju (sredina/kraj XIX. stoljeća), danas u katedrali u Senju.

Slika 4. Sveta Katarina Sienska, obojeno drvo (50 cm), rad nepoznate radionice iz kraja XVIII./početka XIX. stoljeća.

Slika 5. Anđeli klanatelji, obojeno drvo (70 cm), rad nepoznate radionice najvjerojatnije s austrijskog područja (tzv. „tirolci“), kraj XIX stoljeća.

Slika 6. Crkveni naučitelji: sveti Jeronim i sveti Toma Akvinski, obojeno drvo (80 cm), rad nepoznate radionice najvjerojatnije s austrijskoga područja (tzv. „tirolci“), početak XX. stoljeća.